

Exercici 3

[2 punts: 0,5 punts per cada qüestió]

Llegiu el text següent i responeu a les qüestions que us plantegem a continuació.

A començaments del segle XVIII, la música sacra era dominada per l'orgue i la secular pel clavicèmbal. La potència i l'extensió de l'orgue el feien ideal per als espais cavernosos de les esglésies i de les catedrals europees, malgrat que tant les dimensions com el cost el feien inseparable de l'edifici per al qual havia estat construït.

El clavicèmbal s'havia imposat durant els dos segles anteriors: tenia una portabilitat i una sonoritat incisiva que el feien adequat per a la música polifònica del període. No obstant això, atès que el so que emet és el resultat de la pulsació de les cordes allotjades en l'interior, l'espectre dinàmic és restringit i no és possible augmentar ni disminuir el volum sonor immediatament després de la pulsació. Tot i això, un altre instrument de tecla de l'època, el clavicordi, en el qual les cordes eren percutides en lloc de ser polsades, permetia obtenir matisos dinàmics, però el preu que s'havia de pagar per aquesta exquisidesa era un volum sonor amortit, cosa que el feia inservible per a tocar al costat de grans conjunts o en sales de concert. Si bé és cert que es va compondre força música per a aquest instrument, el clavicordi s'utilitzava sobretot per a compondre, practicar i oferir recitals en ambients íntims.

A finals del segle XVII, el progrés de l'òpera i el declivi de la polifonia van intensificar la necessitat de poder disposar d'un instrument més expressiu, que combinés la potència del clavicèmbal i l'espectre dinàmic del clavicordi. L'home providencial va ser Bartolomeo Cristofori, paduà de naixement que treballava per a Ferran III de Mèdici com a fabricant d'instruments musicals. Un inventari redactat l'any 1700 assenyalava la presència en la col·lecció ducal d'un «clavicèmbal construït per Bartolomeo Cristofori de nova invenció, que tocava *piano* i *forte*, amb dos conjunts de cordes a l'uníson [...] amb martinets units a pedaços de feltre vermell que apagaven les cordes i els martellets que produeixen el *piano* i el *forte*». Va ser la capacitat per a variar les dinàmiques el que va fer tan atractiu per als intèrprets l'instrument finalment anomenat *fortepiano*. A començaments del segle XIX, en el moment en què la primacia en aquest àmbit s'havia convertit en una qüestió d'orgull nacional, tant els alemanys com els francesos van presentar candidats perquè rivalitzessin amb l'italià per tal d'usurpar-li el lloc d'honor, però avui sembla inqüestionable que la invenció fou de Cristofori.

Van haver de transcórrer moltes dècades perquè l'invent de Cristofori es convertís en l'instrument de tecla per antonomàsia. Al principi, la seva popularitat va estar restringida per la falta de volum sonor. Malgrat que el seu ús va ser revolucionari, la lleugeresa de les cordes i dels martellets feia que el seu efecte sonor no pogués competir amb el del clavicèmbal. Fins i tot hi ha proves que alguns clients decebuts van transformar en clavicèmbals els *fortepianos* construïts per Cristofori. No obstant això, no va transcórrer gaire temps fins que fabricants de diferents indrets van començar a millorar l'original. El primer a sortir a la palestra va ser el saxó Gottfried Silbermann (1683-1753). Les seves primeres creacions no van ser gaire ben rebudes pel seu amic Johann Sebastian Bach, qui n'admirava la sonoritat, però trobava que el registre agut era feble i que el mecanisme era massa pesat. Johann Friedrich Agricola va deixar constància que Silbermann es va sentir tan ofès com esperonat per aquella crítica i va procurar de corregir aquells defectes.

Traducció feta a partir del text de
Tim BLANNING. *El triunfo de la música: Los compositores, los intérpretes y el público desde 1700 hasta la actualidad*. Barcelona: Acantilado, 2011

1. Entre els instruments esmentats en el text que heu llegit, n'hi ha un que no pertany a la mateixa família que els altres. Assenyaleu-lo i expliqueu què el diferencia de la resta d'instruments.
2. D'acord amb el que diu el text, el *fortepiano* deriva d'un instrument que existia anteriorment. Quin és aquest instrument i quina característica tècnica relativa a la producció del so el fa semblant al *fortepiano*?
3. Assenyaleu els avantatges i els inconvenients, que s'esmenten en el text, del nou instrument en relació amb l'instrument que havia dominat el panorama musical durant el Barroc.
4. De la lectura del text podem deduir una de les afirmacions següents. Encercleu l'opció correcta i justifiqueu la resposta.
 - a) Durant l'època a la qual es refereix el text van coexistir diferents instruments de teclat.
 - b) El *fortepiano* va desplaçar els altres instruments de teclat en pocs anys.
 - c) La història ha concedit als alemanys la primacia en la fabricació del *fortepiano*.
 - d) Els músics barrocs no van arribar a conèixer el *fortepiano*.